Hoe deze dingen precies in elkander zitten, kan ik niet zeggen; redeneerende kan ik het niet uit elkander halen.

Zeker, wij zijn van nature onmachtig.

En toch zeg ik: „Doe het, want God doet het in u." En als gij het gedaan hebt, zult gij erkennen, dat het tenslotte Gods werk was.

Nooit behoeft uw onmacht u van het geloof af te houden; maar, geloovende, zal uw onmacht u wel oorzaak zijn al de eere voor uw geloof en behoudenis Gode te doen toekomen.

O, wanneer zal het toch eens verdwijnen uit alle prediking en herderlijke zorg al zulk bezig zijn met de onmacht des menschen, dat de arme, maar ook booze mensch daardoor van het geloof wordt afgehouden.

Gelooven, dat is onze zaak, en met onze onmacht zal God wel klaar komen.

G. D. v. D.

HET BOEK VAN DE WEEK

De Duitsche Kerkstrijd.

II.

Deze Ds Niemöller heeft in de jaren van den Kerkstrijd natuurlijk ook steeds gepreekt. Men kan wel niet begrijpen, als men leest, hoe enorm druk hij het in die dagen gehad heeft, dat hij tijd gevonden heeft om preeken te maken, maar in ieder geval, hij heeft gepreekt. En zijn laatste preeken zijn eerst in de Duitsche taal uitgegeven onder den titel: „Dennoch getrost" en zijn nu in Nederlandsche vertaling verschenen. Nu kan ieder zien, of Ds Niemöller zijn kansel misbruikt heeft. Daartoe zijn de preeken letterlijk uitgegeven, zooals zij in stenografische verslagen te vinden zijn. Helaas konden de uitgeschreven preeken van Ds Niemöller niet benut worden. Deze zijn allen in beslag genomen en nimmer vrijgegeven. Gelukkig werd van elke preek een stenografisch verslag opgemaakt. Die verslagen zijn uitgegeven. Men verzekert ons, dat niet iets is toegevoegd of weggelaten. Zooals ze voor ons liggen, zoo zijn ze uitgesproken.

Het is heerlijk, deze preeken te lezen. Daarmede bedoelen we niet, dat zij voorbeelden zijn van preeken. Ik geloof, dat zij dat allerminst zijn. Homiletisch zijn ze naar onzen maatstaf slecht verzorgd. De exegese komt er dikwijls kaal af. Ze openen en sluiten het Koninkrijk der hemelen niet toe naar den eisch van den Heidelbergschen Catechismus. En we kunnen ook lang niet met alles, wat hij zegt, meegaan. En toch is het heerlijk, deze preeken te lezen.

Vooreerst: zij geven aan, dat Ds Niemöller een open oog gehad heeft voor de situatie in Duitschland en de boodschap der kerk in deze. Hij zag het volkomen duidelijk: „de wereldlijke macht is niet tevreden, wanneer wij onze diensten en onze werkkracht trouw tot haar beschikking stellen, haar aanspraak strekt zich uit tot onze innerlijke overtuigingen, tot onze zielen en daarmee tot den geheelen, ongedeelden mensch". 27. „Dergelijke totaliteitsaanspraken, die wereldlijke machten laten gelden, zijn roof op God gepleegd. We kunnen niet leven, alsof de Keizer de macht op aarde heeft en God in den hemel". 31.

„Het gaat maar niet tegen het Oude Testament, het gaat tegen den eenigen Heer". 48. „Ons volk viert geen Kerstfeest meer, ons volk viert de mythe van de eeuwige geboorte." 49.

„Hier — in den Kerkstrijd — worstelt de duivel met den Verlosser om verdoemenis en zaligheid". 108.

„De eenig-passende houding voor een hedendaagsch Duitsch mensch is de houding van een Prometheus of een Lucifer." 184.

We zouden meer kunnen aanhalen, maar het is wel genoeg. Ds Niemöller heeft zich niet gevleid met allerlei schoone redeneeringen, hij heeft den nood, waarin de Duitsche kerk geraakte, direct gezien — een levens- en wereldbeschouwing, die den mensch totaal opeischt, die religieuze binding vraagt, die een nieuwe, totale religie wil zijn.

En daartegenover heeft hij onversaagd en onverkort de belijdenis gesteld, die naar het Woord Gods is. Onverschrokken heeft hij gepreekt, dat onze Heere Jezus Christus de Zoon Gods is, het Lam, dat onze zonden verzoend heeft aan het kruis, dat niet — men vergeve mij de overneming — als een sukkel is ingegaan in den dood, maar Zich zelf aanbood aan God tot vergeving der zonden, dat God onzen ganschen dienst opeischt op alle terreinen des levens, dat men den eenigen Meester, dien wij hebben, moeten eeren boven en ook ondanks alle wereldlijke macht, in één woord, tegenover de totaliteitsaanspraak van het nationaal-socialisme heeft hij geplaatst de totaliteitsaanspraak van den levenden God: Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben, en Mij, den eenigen God, zult gij dienen met alles, wat gij hebt en wat in u en bij u is.

Dan: deze preeken worden gedragen door het sterke besef, dat de kerk van Christus een kruiskerk is, die naar het woord van Calvijn ten allen dage begraven wordt. Klaar en duidelijk staat dat hem voor oogen. Zeker, een kerk, die den Christus tot „Jezus" maakt, die kan het goed hebben, maar een trouwe kerk,. die heeft niets anders te duchten dan smaad, verachting en hoon.

Maar de ware kerk zal gaarne lijden om Christus' wil. „Het loont waarlijk de moeite niet, om het hoofd te laten hangen." 68. God tot vriend te hebben schenkt meer troost, dan de vriendschap van de geheele wereld te bezitten." 69. „Het einde aller dingen is immers nabij. En dat weerklinkt niet meer gelijk vroeger als het schrikwekkende bazuingeklank van het laatste oordeel, doch als een blijde boodschap, als een troostvol antwoord"..... 158.

O ja, hij gevoelt het levendig, hoe diep de kerk in de vervolging gegriefd wordt. „Dat drukt ons: dat wij zonder ophouden schurken, vijanden des volks en landverraders worden genoemd, zonder ons te kunnen verweren", 134 en het klinkt als een noodkreet, als hij er over klaagt, dat zelfs in zijn gemeente er nog zijn, die vragen, of de gevangen predikanten misschien iets misdaan hebben", 205, en hij kermt het als het ware uit met Ps. 94: „Zij rotten te zamen tegen de ziel des rechtvaardigen". Maar hij weet het ook, dat de Heere Zijn licht en Zijn heil is, dat de stad Gods op een berg ligt en niet kan ondergaan, dat de zaak der kerk een gansch rechtvaardige is, en dat, wat er ook gebeurt, het Woord Gods nimmer gebonden is. En zoo kan hij zijn gemeente al den troost der Schriften bieden.

Woorden, die voor ons haast niet leven, worden woorden van troost, een preek over Psalm 94! De Schrift, die weet, dat de kerk een kruiskerk is, ontvouwt voor hem zijn vollen rijkdom. Onvermoede waarheden weet hij, nu de kerk vervolgd wordt, uit de Schrift op te diepen. Hij volgt in zijn preeken meestal het pericopenstelsel, dat in Duitschland in zwang is, en hij kan dus niet eens zijn teksten vrij kiezen, maar het lijkt, alsof alle teksten troostteksten worden voor de arme kerk van Christus, die het Kruis moet dragen. Waarlijk, 't wordt hier duidelijk, de HEERE God brengt Zijn kinderen in den smeltkroes, maar Hij biedt hun ook al den troost van Zijn Woord, ze verstaan Zijn Woord nog beter dan in de dagen van voorspoed.

* * *

En ten slotte: deze preeken worden gedragen door den moed des geloofs. Hier spreekt geen landsverrader. Terecht schreef Ds Barkey Wolf in zijn voorwoord... „er valt een duidelijke climax in op te merken, wat betreft openheid, durf, afwerpen van vrees en toenemen van aanvalskracht".

Inderdaad. We krijgen den indruk, dat Ds Niemöller zeer tegen zijn zin de overheidsmaatregelen beeritiseert. Maar hij kan niet anders. Hij moet aan „politiek" doen. „Bij den „politieken" factor gaat het niet slechts om doelstellingen van de buitenlandsche politiek... veeleer gaat het om een bepaalde wereldbeschouwing." 220. Hij houdt inderdaad „politieke" preeken. De nationaal-socialistische overheid MOET op haar standpunt dezen dominee den mond snoeren. Zij kan niet anders. Ik neem gaarne aan, dat zij het niet met vreugde (voor alles, geen martelaren!) gedaan heeft, maar zij MOET. En Ds Niemöller kan niet toegeven. En mag niet toegeven. En God geve, dat hij nimmer zal toegeven. In die overtuiging heeft hij het Woord Gods gepreekt. Met smart in zijn ziel heeft hij het gedaan. Dat doet zijn Duitsche overheid! Dat doet de partij, die hij lief heeft. Dat doen menschen, die gedoopt werden. Dat kan mij mijn vrijheid, mijn bezit, mijn leven kosten. Maar hij heeft het gedaan. Hij had alleen het Woord en aan de zijde van zijn vijanden was alles. Maar met dat Woord heeft hij het gewaagd. In naam van Zijn Zender. En met dat Woord heeft hij getriumfeerd, ook al werd hij tenslotte gevangen genomen. Ja, dat soort politiek moet op den kansel komen — hij is een „politieke" dominee geweest, — maar om Christus' wil, om der gemeente wil, om der wille ook van het Duitsche volk. En zijn leven niet achtend, heeft hij het opgenomen voor het Woord Gods, totdat de vijanden grepen naar het zwaard der vervolging. Geloofd zij God om dezen man! Gode zij dank voor deze preeken!

* * *

En wij, die in alle rust deze preeken mogen lezen! De HEERE geve ons dankbaarheid, dat wij het kruis niet behoeven te dragen, zooals Ds Niemöller het doen mag. Daarom te meer past ons de voorbede voor hem en de zijnen en de arme kruiskerk. En daarom te meer moeten we waken en werken, opdat onder beding van Gods genade ons zulke dingen niet overkomen. En een ding zullen wij niet vergeten; de kerk wordt ten allen dage begraven. Geve de HEERE ons, dat we dat verstaan, en meer en meer verstaan.

En bovenal — de antichrist komt, de man, in wien alle zondemacht zich concentreeren zal. En die de tijden verstaat, en den roep der cultuur hoort, hij ziet het in, dat de cultuur rijp gaat worden voor den gewonen mensch, die desondanks de antichrist zal zijn. Moeten we wachten, totdat die antichrist ons bij elkaar slaat, ons, die gewoon worden aan de gescheurdheid der kerk en haar zelfs goedpraten?

De antichrist komt — zouden we niet worstelen om hem tegen te houden? Worstelen op alle terrein, worstelen ook in de politiek. God make ons trouw en moedig en fier.

De groote Koning sterkt Ds Niemöller in zijn groote ellendigheid. Hij mag schrijven in zijn eersten brief uit de gevangenschap: „Ik ben tevreden en dankbaar, dat ik mij nu mag laten dragen door Hem, dien ik gepredikt heb. Hoe schoon, dat men zich daarover het hoofd niet behoeft af te tobben, dat de Rots staat en onwankelbaar blijft in alles, wat ons wedervaren mag." (Martin Niemöller und sein Bekenntnis. 71)

En wij in onze kleine ellendigheid... we loopen nog maar met de voetgangers, hoe zou het gaan met de paarden, als we van de voetgangers moe worden? Zoo we alleen vertrouwen in een land van vrede, hoe zullen we het dan maken in de verheffing van den Jordaan? (Jer. 12:5).

M. M. Vr.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

De doopsformule: „in" of „tot"?

In „The Banner" van 14 Sept. 1939 komt een interessante gedachtenwisseling voor over een kwestie, die in de Chr. Geref. Kerk in Noord-Amerika bestaat met betrekking tot de doopsformule. Aanleiding tot dit debat was een antwoord, door Prof. D. H. Kromminga in de correspondentie-rubriek gegeven op een vraag over dit onderwerp. Rev. L. Verduin komt thans op tegen de door Prof. Kromminga gehuldigde voorstelling. We geven zijn betoog en het daarop gepubliceerde antwoord van Prof. Kromminga hieronder in verkorten vorm weer.

I. De meening van Rev. Verduin.

In 1936 werd aan de synode van de Chr. Geref. Kerk voorgesteld om uit te spreken, dat degenen, die om ernstige redenen de voorkeur gaven aan de formule „in den naam" niet zouden worden lastig gevallen wegens afwijking van de vastgestelde liturgie. Maar de synode meende die uitspraak niet te kunnen doen.

Toch is de zaak belangrijk genoeg. De uitdrukking „Ik doop u tot den naam van God" kan gemakkelijk aanleiding geven tot verkeerde denkbeelden in verband met het sacrament van den doop. De meeste menschen zullen door het steeds weer hooren van die uitdrukking licht tot de conclusie komen, dat het kind door den doop in gemeenschap komt met den drieëenigen God. We zijn terecht bang voor de dwaling van een wedergeboorte door den doop; maar zou de gedachte van een inlijving (incorporation) door den doop minder bezwaarlijk zijn? Wij willen zeker niet onze menschen onder den indruk brengen, dat wij „in den naam" zijn omdat we gedoopt zijn; want we willen hun juist duidelijk maken, dat we gedoopt worden omdat we „in den naam" zijn. Maar de bestaande liturgie leidt gemakkelijk tot dit misverstand.

Toch schijnt onze kerk daaraan niet genoeg aandacht te hebben geschonken, en de Amerikaansche Bijbelvertaling (Revised Version) zonder kritiek te hebben gevolgd. „In den naam" is gewijzigd in „tot den naam", zonder dat daarover werd gediscussieerd.

De moeilijkheid ligt in de vertaling van de oorspronkelijke formule, zooals ons die is gegeven in Matth. 28:19: „eis te onoma". De meeste Bijbelvertalingen hebben die uitdrukking weergegeven met „in den naam". Slechts enkele vertalingen kozen „tot den naam". De vertaling hangt samen met exegetische kwesties; maar het gaat hier hoofdzakelijk om de vraag: wat beteekent het Grieksche voorzetsel „eis"?

Dikwijls zegt men, dat „eis" noodzakelijk een beweging of verandering aanduidt. Waar dat niet het geval is, wordt de praepositie „en" gebruikt. We zouden dus moeten schrijven: ik viel „eis" (in) het water en toen was ik „en" (in) het water. Maar de Grieksche litteratuur laat duidelijk zien, dat die regel niet altijd opgaat; ook niet in het N.T.

Vooreerst zijn beide woorden oorspronkelijk één: „eis" is slechts een samentrekking van „en(s)". Vergelijk b.v. Mark. 4:8. Daarom behandelen verschillende grammatici deze woorden onder één hoofd, zooals Brugmann („Griechische Grammatik"), terwijl de bekende geleerde A. Th. Robertson letterlijk zegt, dat „eis" hetzelfde beteekent als „en". Ze verhouden zich tot elkaar als „ek" en „eks". In het moderne Grieksch duidt „eis" alle werkzaamheden aan, of er een beweging mee samengaat of niet. De praktijk was dus wel eenigszins anders dan de schoolgeleerden ons hebben willen doen gelooven!

Zoo zijn er voorbeelden, dat „eis" en „en" elkaar afwisselen. Oude afschrijvers bekommerden zich er niet om, welke praepositie zij schreven, zooals blijkt uit sommige handschriften bij plaatsen als Mark. 2:1, Hand. 2:5, en vergelijking van Rom. 1:24 met 1:26, Matth. 3:6 met Mark. 1:9, Matth. 24:18 met Mark. 13:16, Matth. 26:23 met Mark. 14:10.

Er zijn veel passages waar „eis" wordt gebruikt, terwijl de gedachte aan een beweging beslist afwezig is. Voorbeelden: Jezus woont „eis" Nazareth (Matth. 2:23); Hij zit „eis" den Olijfberg (Marc. 13:3); de Zoon is „eis" den schoot des Vaders (Joh. 1:18); Jezus' ziel wordt niet verlaten „eis" den Hades (Hand. 2:27); Filippus werd gevonden „eis" Azote (Hand. 8:40); Pau-

lus verblijft een tijdlang „eis" Azie (Hand. 19:22); Abraham woonde „eis" een vreemd land (Hebr. 11:9)[1]).

In al deze plaatsen zou de vertaling „naar" of „tot" iets onmogelijks zijn: de gedachte aan een beweging is zienderoogen afwezig. De vertaling „in den naam" is dan ook zeer goed houdbaar. Wijlen Dr A. T. Robertson, hierboven reeds genoemd, ontkende, dat „eis" in Matth. 28:19 de gedachte aan een beweging in zich bevatte. Dit is des te opmerkelijker, omdat hij als overtuigd Baptist aan de andere gedachte de voorkeur zou hebben gegeven op louter dogmatische gronden. Toch bracht zijn kennis van het Grieksch hem er toe, de gedachte van „tot den naam" te verwerpen.

Hier komt nog bij, dat het zoogenaamde statische „en" evengoed de gedachte aan een beweging in zich bevatten kan als het woord „eis". Herodes zet Johannes „en" de gevangenis (Matth. 14:3); Judas doopt de bete „en" den schotel (Matth. 26:23); menschen veranderen de waarheid Gods „en" een leugen (Rom. 1:25); enz.[1]).

Conclusie: men kan Matth. 28:19 rustig vertalen: „in den naam", en toch tegelijk een goed exegeet zijn.

Intusschen is deze vertaling niet alleen houdbaar, maar zij verdient ook de voorkeur.

De vraag, waarop het artikel van Prof. Kromminga antwoord gaf, ging uit van de veronderstelling, dat „in den naam van" beteekende „op gezag van". Als dit werkelijk de beteekenis van die uitdrukking zou zijn, dan heeft het heele debat over „in" of „tot" geen zin meer. Want dan zien de woorden van de doopsformule in 't geheel niet op eenig komen „in" of „tot" de gemeenschap met den drieëenigen God, maar zeggen slechts, dat wij gedoopt worden op gezag van den drieëenigen God. Het bedoelde „Banner"-artikel schuift deze verklaring geheel terzijde als niet ter zake dienende. Maar dat gaat te ver. Het feit is nu eenmaal, dat verreweg de meerderheid der christenen hebben gemeend, dat de woorden van de doopsformule juist die beteekenis hadden. Reeds vroeg zag de kerk zich genoodzaakt, „eis te onoma" in het Latijn te vertalen; en zij deed dat met de Latijnsche uitdrukking „in nomine", dat klaarblijkelijk beteekent: „op gezag van". Het is heel gevaarlijk om dit te beschouwen als een misgreep van den kant der kerk in de eerste eeuwen. Dr A. Kuyper heeft die gedachte juist in dit verband afgewezen. En de gedachte aan autoriteit bij het doopsbevel gaat niet buiten de kwestie om; want Jezus laat aan dat bevel deze verklaring voorafgaan: „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde". Dr Robertson sprak zich dan ook uit ten gunste van deze exegese.

En nú kunnen wij verklaren, waarom wij de voorkeur geven aan de vertaling: „in den naam". Deze is namelijk ruim, en laat meer dan één opvatting toe, — precies zooals het oorspronkelijke woord! Als men een vertaling kan vinden, die evenveel interpretaties toelaat als de oorspronkelijke tekst, dan moet men die vertaling gebruiken. Ook voor hen, die meenen, dat de oorspronkelijke beteekenis moet zijn „tot den naam", is de vertaling „in den naam" aanvaardbaar. En alleen deze laatste omschrijving geeft de onderscheiden kerkedienaren de exegetische vrijheid, die hun rechtens toekomt. Wij moeten allen niet binden aan de exegese van sommigen. Dat is niet de goede gereformeerde traditie. Wij zijn niet officiëel gebonden door de exegese, maar alleen door den tekst.

En tenslotte: „in den naam" verdient de voorkeur, omdat het meer gevrijwaard is tegen misverstand. We behoeven dan niet voortdurend te wijzen op wat we niet met de formule bedoelen.

II. Het standpunt van Prof. Kromminga.

Prof. Kromminga begint met te zeggen, dat hij niet met Rev. Verduin in debat meent te moeten treden om twee redenen: Rev. Verduin valt hem slechts op ondergeschikte punten aan, en bovendien heeft „The Banner" niet genoeg plaatsruimte voor een behoorlijke behandeling van het vraagstuk.

1e. Zijn vroeger gegeven antwoord betrof slechts de vraag, of er een gunstige gelegenheid was om de zaak weer aan de orde te stellen. Rev. Verduin beoogt echter de discussie zelf, en betoogt, dat het standpunt der synode volkomen verkeerd is geweest.

Bovendien is de wijziging als volgt tot stand gekomen: één van onze synodes had de Amerikaansche herziene Bijbelvertaling aanbevolen voor kerkelijk gebruik. Natuurlijk heeft de synode van 1936 geweigerd, de deur te openen voor afwijking van de officiëel aanvaarde terminologie van ons doopsformulier, nadat tevoren de formulieren nauwkeurig in overeenstemming waren gebracht met de vanwege de synode aanbevolen Bijbelvertaling.

Prof. Kromminga verwondert zich er over, dat de vraag, die Rev. Verduin met zooveel kracht op den voorgrond stelt, al niet veel eerder in die mate tot uiting is gekomen.

2e. Een beantwoording van Rev. Verduin zou natuurlijk voor dezen aanleiding zijn tot het voortzetten van de discussie, waarvan het einde niet nauwkeurig is te bepalen. Daarbij zou Prof. Kromminga zijn waardeering moeten uitspreken voor het feit, dat hij ook volgens het oordeel van Rev. Verduin de oude schoolgeleerden aan zijn zijde heeft. Hij zou er op moeten wijzen, dat de gedachte van rust en beweging eerder verbonden is met de praeposities dan met den naamval dien zij regeeren, wat ook Robertson toegeeft („A Grammar...", pag. 591, 468, 520). Ook al meent men met Rev. Verduin, dat „eis" en „en" elkaar kunnen afwisselen enz., dan nog zou de door hem afgewezen vertaling van „eis te onoma" niet onmogelijk zijn geworden. Ook zou nog op te merken zijn, dat in de door Rev. Verduin gegeven voorbeelden rekening dient te worden gehouden met het tekstverband, vooral met de werkwoorden.

Een andere vraag zou ook nog zijn, in hoeverre de voorzetsels „eis" en „en" elkaar kunnen afwisselen. Daartoe zouden nog meer voorbeelden moeten worden geciteerd dan die van Rev. Verduin. Ook over de opvatting van Dr Robertson zou nog kunnen worden gediscussiëerd.

Dit geldt eveneens van de Latijnsche vertaling „in nomine". Deze is afkomstig van Hieronymus, die al niet meer in den allereersten tijd van het christendom kan worden gesteld. Oudere vertalingen zijn niet betrouwbaar. En Dr A. Kuyper achtte de vertaling van de Vulgata onjuist („Dictaten Dogmatiek", L. d. S., pag. 118); hij meent dat „onoma" aangeeft het element waarin men gedoopt wordt. Vgl. E. Voto II, pag. 525.

En wat het laatste argument van Rev. Verduin betreft, dat n.l. de vertaling „in den naam" meer vrijheid laat: zal dit de wrijving tusschen de beide meeningen verminderen? Is het niet noodig duidelijk te zeggen wat wij met de doopsformule bedoelen? De vertaling „tot den naam" geeft de juiste verklaring van de beteekenis van den doop, niet alleen negatief (tegen doops-„inlijving" enz.), maar ook positief (de doop betuigt en versterkt en bevestigt juist die relatie met Gods reddende openbaring).

Prof. Kromminga ziet een beteren weg dan een discussie in „The Banner": dat de bezwaarde broeders een uitvoerige en weloverwogen uiteenzetting van hun opvattingen en grieven aan de komende synode aanbieden in den vorm van een voorstel of een gravamen. De synode zal zeer waarschijnlijk dan wel een commissie benoemen om dit vraagstuk in studie te nemen, en onderwijl zullen de leden der kerken niet noodeloos in onrust worden gebracht door eindeloos twistgeschrijf; ook al moet hierbij worden opgemerkt, dat de liturgische geschriften niet op één lijn staan met de belijdenisschriften, en het dus niet een kwestie van belijdenisinterpretatie betreft.

In een postscriptum merkt Prof. Kromminga nog op, dat de Nederlandsche formule „in den naam" even gemakkelijk kan worden opgevat als een accusatief, die een beweging insluit, dan wel als een datief, die autoriteit aangeeft.

L. D.

[1]) Rev. Verduin geeft nog meer voorbeelden; de hier geciteerde spreken m.i. echter het meest. — L. D.

PERSSCHOUW

Tranen verboden.

Uit de „Groene Amsterdammer":

Luidens een mededeeling in de „Manchester Guardian" (wiens objectiviteit tot dusverre niet door den oorlog is aangetast), is kort geleden een oorlogsmonument te Hamburg gewijzigd op last van de Nazi-autoriteiten. Het stelde namelijk een huilende moeder voor met een kind op de armen. Tranen waren een Duitsche vrouw onwaardig....

Er werd niet gemeld of zij vervangen zijn door kuiltjes in de wangen van het lachen.

„Sabbath houden".

De heer T. v. Popta schrijft in „IJmuider Kb.":

Een geliefkoosd woord bij die geestdrijvers was: de geloovige moet Sabbath houden. Dat wil zeggen, hij moet geen gebruik maken van vleeschelijke hulpmiddelen als een bijbelverklaring of iets dergelijks. De geloovige moet afwachten, totdat God tot hem komt. Dat stil afwachten is dan Sabbathhouden.

Marnix schrijft er van:

„Want dewijl zij alle veel geestelijker zijn dan David en alle heiligen van het Oude Testament, zoo willen zij ook alle schepselen laten varen en alleen inwendig gadeslaan wat de geest Gods hun in 't harte leert, niet door aanmerking van uitwendige schepselen of werken van God, want zulks noemen zij alles stoelen en banken en hinderlijke dingen.

Ook onder ons komen dergelijke opvattingen voor. Niet als weergave van wat aan het begin van den kennisweg, doch als beschrijving van wat aan het einde er van geschiedt, als de mystieke verrukking komt. Ds Buffinga eindigt een pas verschenen boekje met een typisch-ongereformeerd en mystisch vers van Jan Luiken, en — helaas heeft hij zijn voorgangers. Toch is het verkeerd. We komen er op terug.

„Opleiding drie jaar".

Onder het opschrift „Vestigingseischen" schreef, naar ik van de hand van dr D. Terlaak Poot lees, het blaadje „De Oogst", een en ander over

een besluit, door zekeren kerkeraad (welken en waar, dat doet er nu niet toe) genomen ten opzichte van hen, die door den Evangelisatie-arbeid worden toegebracht tot de Kerk. Zij moeten zich eerst wenden tot den leider der Evangelisatie, die zich heeft te overtuigen van hun genoegzamen ernst. Vervolgens moet deze den naam doorgeven aan den kerkeraad, die dan beslist of en wanneer een proeftijd zal worden begonnen van minstens twee jaar. Twee zaken komen dan aan de orde: onderwijs en toezicht. Het eerste jaar wordt onderwezen de bijbelsche geschiedenis; het tweede jaar gaat het om de hoofdzaken der belijdenis; alles onder toezicht van wijkpredikant, wijkouderlingen en Evangelisatieleider, die dan samen een rapport uitbrengen aan den kerkeraad. Daarna komt de betrokkene op de „gewone" belijdeniscatechisatie. Het blad nu voelt vragen opkomen: moet alle evangelisatie-arbeid de Kerk als achterground hebben? Is die methode voor dit werk: onderwijs en tucht? Moeten degenen, die buiten zijn, worden klaargemaakt als voor een examen?

De redactie zegt dan: „Ieder, die evangeliseert, kan zijn medemensch brengen tot Christus. Is dit ver genoeg? Neen, zegt de Kerk, deze mensch moet kerkmensch worden; opleiding drie jaar."

„Hier wringt iets", zegt de redactie dan.

Ook dr Terlaak Poot, schrijvende in „Haagsche Kb." (hervormd), oordeelt, dat hier iets wringt. Hij denkt daarbij o.m. aan kerkisme. Ik denk daaraan niet. Ik geloof, dat de schoen wringt in betrekking tot de leer des heils: men denkt zich het werk van den Geest anders, dan het is en zich toonen kan.

Orthodox en vrijzinnig in de Hervormde Kerk.

Het vrijzinnig orgaan „Kerk en Wereld" schrijft onder het hoofd: „een onbeschaamd Rapport":

De Kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente te Amsterdam stelde enige tijd geleden een commissie in ter bestudering van het vraagstuk der vrijzinnigen in de gemeente. Veel verwachting omtrent het resultaat van de arbeid dezer commissie hebben wij nimmer gehad. Daarvoor heeft de Amsterdamse Kerkeraad zich al te vaak doen kennen als een college, dat overtuigd is van de onfeilbaarheid van eigen inzicht, en heeft hij blijk gegeven anders geaard Christendom ter nauwernood te kennen en zeker niet te kunnen verstaan. Maar het rapport, waarvan een gedeelte gepubliceerd werd, overtreft toch in eenzijdigheid en zelfingenomenheid de stoutste verwachtingen.

Velerlei „grond" wordt dan voor dit oordeel aangevoerd; één argument volgt hier:

Het luidt in het rapport: „De Commissie ad hoc was eenstemmig van mening, dat de vrijzinnigen zich gedragen als een groep, die zich opzettelijk aan de wettige leiding in deze gemeente onttrekt, haar samenkomsten mijdt, en de sacramenten niet begeert of op voorwaarde, dat zij zullen worden toegediend door een voorganger van „haar richting"".

Hierop wordt door het vrijzinnige orgaan aldus gereageerd:

Wat een onbehoorlijke vrijzinnigen! Difficile est satiram non scribere.

Even onbehoorlijk als de leden der evangelisatie in b.v. Naarden, die „zich opzettelijk aan de wettige leiding dezer gemeente onttrekken, haar samenkomsten mijden.... enz. enz."

Even onbehoorlijk als de geestverwanten van Ds Hoek (een der commissieleden) in Ermelo, die zich opzettelijk aan de wettige leiding dezer gemeente.. enz. enz.

Even onbehoorlijk als de geestverwanten van meergemelde ethische collega zouden zijn, wanneer in Amsterdam geen voorganger van „haar richting" zou zijn en zij zich opzettelijk.... enz. enz."

Men zou het geschrei der rechterzijde eens moeten horen, wanneer in de honderden vrijzinnige gemeenten, waar de rechtzinnigen „zich gedragen als een groep, die zich opzettelijk aan de wettige leiding in deze gemeenten onttrekt, haar samenkomsten mijdt, en de sacramenten niet begeert of op voorwaarde, dat zij zullen worden toegediend door een voorganger van „haar richting", de kerkeraden dezer gemeenten dezelfde houding aannamen, als die te Amsterdam. Toch is dit de logische consequentie van deze zinsnede. Dus kerkeraden in Hoorn, Den Helder, Naarden e.t.q. U hebt bij voorbaat de zegen van de Amsterdamse kerkeraad, wanneer U niet langer sanctioneert de stoutigheden der zich aan uw wettige leiding onttrekkende rechtzinnigen in uw gemeente.

Wij oordeelen natuurlijk niet over gelijk en ongelijk. We wijzen slechts op de moeilijkheden, die ontstaan, als het kerkelijk instituut verbindt wat de Schrift en daarna ten deele óók de eigen overtuiging van de leden scheidt.

Ned. Chr. Persbureau.

Onze reeks van aanhalingen vervolgende, geven we hier door, wat de directeur van het N.C.P., dr v. d. Vaart Smit zelf, geschreven heeft, ter verdediging, let wel, tegen de klacht, dat het wat wonderlijk geloopen was met bepaalde geruchten omtrent zijn bemiddeling (!) tusschen de nationaal-socialistische „rijkskerk", die van de „duitsche christenen", en de belijdeniskerk. Dr v. d. V. S. dan schreef:

„Mijn taak in Duitschland was het om gegevens te verzamelen betreffende den Duitschen kerkstrijd, mede ook voor den oecumenischen pers- en berichtendienst te Genève, die mij verzocht berichten en artikelen hierover ter publicatie in de wereldpers hem te zenden (een tweetal brieven die mij dit verzoeken zijn in mijn bezit). In den loop van de besprekingen, tot dit doel gevoerd, in welke ik o.a. aan het kerkbestuur te Berlijn de bezwaren kenbaar maakte, die in het buitenland bestonden inzake onvrijheid der belijdenis en de strafmaatregelen tegen predikanten en in welke het kerkbestuur verklaarde op beide punten de bestaande bezwaren te kunnen wegnemen, kwam het er toe, dat het kerkbestuur (de „kerkregeering") mij op mijn aanbod om dan bij mijn besprekingen ten behoeve van den vrede werkzaam te zijn, deze bemiddeling opdroeg.

Deze werd door mij ook aanvaard, nadat mij gebleken was, dat voorstellen tot wegneming der bestaande ernstige bezwaren, bij de kerkregeering principieel toestemming vonden (ik heb dit schriftelijk).

Deze voorstellen, door mij in overleg met de kerkregeering geformuleerd, hadden en hebben tot inhoud, ten eerste dat de belijdenisbeweging in een kerkelijke wet alle waarborgen, die zij wenscht voor de vrijheid der belijdenis belichame en dit bij het kerkbestuur indiene, dat dan belooft een zoodanig wetsontwerp